

Sezai Karakoç'un Şiirlerinde Hatırlamanın İşlevi

DOÇ. DR. GÖKHAN TUNÇ*

Öz

Sezai Karakoç'un ismi, birçok edebiyat tarihinde İkinci Yeni şiiri ile birlikte anılmaktadır ancak söz konusu şair, sahip olduğu ideolojinin yanı sıra geçmiş kültür ve edebiyatla kurduğu ilişki nedeniyle bu gruptaki sanatçılardan uzaklaşan bir niteliğe sahiptir. Bununla birlikte Karakoç'un şiirlerinde baskın olan geçmiş kültür ve edebiyat unsurları, onun şiirlerinin, gelenek ve metinlerarasılık kavramlarıyla yorumlanmasına yol açmıştır. Bu makalede ise, Karakoç'un geçmiş, kültür ve edebiyatla kurduğu ilişkiyi anlamlandırmak için başvurulması gereken uygun kavramın, kültürel bellek olduğu ileri sürülecektir. Bu çerçevede, Karakoç'un şiirlerinde ve düzyazılarında hatırlamanın, kültürel bellek kavramıyla uyumlu olarak, hoşnut olunmayan içinde bulunulan zamana karşı geçmişin öncelenmesi ve onun diriltilmesi uğraşında bir işleve sahip olduğu kanıtlanmaya çalışılacaktır. Bununla birlikte Karakoç'un şiirlerinde geçmişe gönderimlerin yazınsallık değil, işlevsellik merkezinde gerçekleştiği vurgulanacaktır.

Anahtar sözcükler: Sezai Karakoç, modern Türk şiiri, kültürel bellek, gelenek, metinlerarasılık

THE FUNCTION OF MEMORY IN THE POEMS OF SEZAI KARAKOÇ

Abstract

The name of Sezai Karakoç is mentioned with the poets in İkinci Yeni (Second New) poetry in many resources' history of literature. However, Karakoç is distinguished from the other poets in the group due to his ideology and also the relationship that he established with the past, culture and literature. His intense use of elements caused the interpretation of his poems with the concepts of tradition and intertextualism. In this article, it will be that the concept for explaining Karakoç's relationship with past culture and literature cultural memory. In this framework, it will be argued that in Karakoç's poems and writings has the function of promoting and resurrecting the past against the unpleasant present in accordance with the concept of cultural memory. Moreover, it will be stressed that the references to the past in Karakoç's poems are not centered around literal concerns but functionality.

Keywords: Sezai Karakoç, modern Turkish poetry, cultural memory, tradition, intertextualism

* A.Ü. Açıköğretim Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, gokhantunc@anadolu.edu.tr, orcid.org/0000-0002-9450-8045.
Gönderim tarihi: 20.04.2020 Kabul tarihi: 08.05.2020

GİRİŞ

Gelenek kavramı, Sezai Karakoç'un şiirlerini geçmiş kültür ve edebiyat birikimiyle anlamlandırma noktasında başvurulacak temel kavramlardan biri olarak düşünülebilir. Birçok araştırmacı, Sezai Karakoç'un geleneksel edebiyatla metinlerarası bir ilişki kurduğunu ve bu şekilde geleneksel edebiyatı yeniden ürettiğini ileri sürmektedir. Söz konusu durum, aslında Sezai Karakoç'un geçmiş kültür ve edebiyatla kurduğu ilişkiyi estetik bir düzlemde anlamlandırma ve bu şekilde yorumlama çabasıdır. Ancak bu yazıda, Sezai Karakoç'un geçmiş kültürle ve edebiyatla kurduğu ilişkiyi ve söyleşiyi, gelenek kavramı yerine "kültürel bellek" kavramıyla yorumlamanın daha doğru olacağı ileri sürülecektir. Bahsedilen çerçevede, Jan Assmann'ın gelenek ve kültürel bellek kavramlarını alımlayışı temel alınacaktır. Ayrıca Karakoç'un *Gün Doğmadan* adlı kitabındaki şiirler, eşzamanlı bir şekilde değerlendirilecektir.

Jan Assmann, çok ses getiren *Kültürel Bellek: Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik* adlı kitabında, gelenek kavramının "[yaşanan olgunun] kopuştan öncesini devralma ve kabullenme yanını içermediği gibi, unutmama ve yok sayma gibi olumsuz yönlerini de göz ardı" ettiğinden (2001, s. 38) söz eder. Gelenek bir sürekliliği içerir ki TDK'nin *Türkçe Sözlüğü*'nde de gelenek kavramının tanımında söz konusu sürekliliğin altı şu ifadelerle çizilir: "Bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi ve davranışlar, anane" (www.tdk.gov.tr erişim: 16.01.2020). René Guénon da gelenek kavramını açıklarken intikal edişi temel alır (1977, s. 77). Bununla birlikte edebiyat alanında da gelenek üzerine tartışma yürütülürken süreklilik kavramı esas alınır. Yahya Kemal Beyatlı gibi söylersek gelenek kavramında esas olan imtidattır (2008, s. 49). Nitekim modern İngiliz edebiyatının ve eleştirisinin önemli ismi T. S. Eliot, "Gelenek ve Şair" adlı yazısında, gelenek kavramını bir süreklilik içerisinde alımlar. Ona göre gelenek, geçmişin hâl içerisinde varlığını hissetmektir. Aynı şekilde Eliot, şimdiye kadar yaratılmış bütün eserleri organik bir bütün olarak nitelendirir ve her yeni eserin bu ideal düzen ve bütüne eklemlendiğini vurgular (1983, s. 21). Öte yandan Assmann'ın tespitiyle kültürel bellek kavramı, tam da geleneğin içermediği ya da göz ardı ettiği olgunun (burada kültür) kopuşunu, kopuştan öncesini devralmayı, unutmayı içerdiği için Karakoç'un şiirini anlamak açısından çok işlevsel bir öneme sahiptir.

Assmann'ın kültürel bellek kavramında esas olan nokta hatırlamadır. Hatırlama edimi kadar hatırlanan unsur da önem kazanır. Çünkü Assmann'a göre "sadece anlamlı geçmiş hatırlanır, sadece hatırlanan geçmiş anlam kazanır." (2001, s. 79). İşte bu nedendir ki hatırlama edimi ile birlikte hatırlananın ne'liği de çok anlamlı ve önemlidir. Hatırlananın ne olduğu, pasif bir eylem olmanın ötesinde -özellikle kültürel bellek kavramıyla birlikte anlamlandırılınca- olumsuzlanan bugüne ait içeriğin yerine getirilmek istenen her ne ise onu da açığa vurur. Assmann, hatırlamanın şimdiki zamana karşı çıkış, şimdiki zamanın olumsuzluklarını reddetme anlamı içerdiğini belirtir. İfade edilen nedendir ki hatırlamayla birlikte şimdi ile eski zamanlar arasındaki kopma açığa çıkar:

"Bu alıntılar bugünü bambaşka biçimde aydınlatırlar: Eksik olan, kaybolan, yok olan ve kenara itileni vurgular ve 'bir zamanlar' ile 'şimdi' arasındaki kopmayı bilince çıkarırlar. Burada

yapılan şimdiki zamanın temellendirilmesi değil, tersine temelini sarsılması, en azından daha büyük ve güzel bir geçmiş karşısında önemsizleştirilmesidir.” (2001, s. 81)

Karakoç’un şiirlerinde de geçmiş cennet olmasına karşılık şimdi cehennemdir. Tıpkı Assmann’ın bir zamanlar ile şimdi arasındaki kopuşa ve farklılığa işaret etmesi gibi. Şiirlerde sık sık bugüne ait cehennem imgesinin kullanılması bu açıdan dikkat çekicidir. “Taha’nın Kitabı”nda yer alan “Şehir bir kere daha cehennem bir kere daha cehennem” (Karakoç, 2003, s. 340) mısraında ifade bulan durumun en belirgin şekli “Leylâ ile Mecnun”da geçer:

“Onlar esere Tanrı’yı ululamakla başlar
Hazır bulmuşlardır her şeyi önceden
Ve herkes her an dolu saf İslâmla
Bizse sesleniyoruz cehennemden
Bataklık ve her türlü kir içinden
İnkâr umursamazlık körlük
Her türlü putlaştırma ve maddeye taparlık.” (Karakoç, 2003, s. 574)

Alıntıda da görülebileceği gibi Karakoç, eksik olan, yok olan ve kenara itilenin, yani hatırlanması gerekenin ne olduğunu çok net bir şekilde ortaya koyar ki bu da saf İslâm’dır. Maneviyatın baskın olduğu geçmiş karşısında bugünü ise putlaştırma ve maddeye taparlıkla nitelendirir. Bugünün temel niteliği yine cehennem oluşudur. “Büyük ve güzel bir geçmiş karşısında” bugün olabildiğince aşağı konumlandırılmıştır. Bugüne dair olumsuz içeriğin “Taha’nın Kitabı”nda da var olduğu dile getirilmelidir:

“Gül açmayan baharlara
Yaprak düşmez sonbahara
Kurbansız bayramlara
Öğle öten horozlara
Ancak geceleri rastlanılan köpeklere
Tütün kokan kedilere
Kesin kesin alıştı.” (Karakoç, 2003, s. 344)

Dikkat çekici olan, Karakoç’un bugünü olumsuzlarken onun yapaylığına vurgu yapması, geçmişin ise doğallığını öne çıkarmasıdır. Karakoç, “Gül Muştusu”nda bugünün cennetlerinin bile yapay olduğunu dile getirir:

“Toprağı fazla terk ediyoruz artık
Trenlerle otobüslerle otomobillerle
Yerden ayağını kesmiş uçaklar ve helikopterlerle
Özüne aykırı devinmelerle
İyice yorgun yeryüzü
Dinlenmesiz

Kışsız ve baharsız

Yazsız ve sonbaharsız

Tekdüze cehennemler ve yapay cennetler titreyişinde.” (Karakoç, 2003, s. 492)

Karakoç olumsuzlanan şimdinin karşısına çıkardığı geçmişi daha iyi canlandırabilmek için hatırlama figürlerinden yararlanır. Toplumsal belleği inşa etmek için işlevsel bir öneme sahip olan hatırlama figürlerini Assmann şöyle tarif eder: “Hatırlama figürleri aynı zamanda modeller, örnekler, bir çeşit öğretici parçalardır. Onlar grubun genel tavrını ifade ederler, sadece geçmişi yeniden üretmekle kalmaz aynı zamanda varoluş biçimlerini, özelliklerini ve zayıflıklarını tarif ederler.” (2001, s. 44). Karakoç’un şiirlerine dikkatli bir şekilde bakıldığında, birçok peygamberin isminin sıklıkla ve bilinçli bir şekilde tekrarlandığı fark edilebilir. Hz. Muhammet, Hz. İsa, Hz. Musa, Hz. Yusuf, Hz. Davut, Hz. Süleyman, Hz. Zekeriya, Hz. İbrahim, Hz. Yahya, Hz. Mikail, Hz. İsmail... Peygamberlerin yanı sıra dört halife de Karakoç’un şiirlerinde birçok kez anılır.

Bahsedilen peygamberlerin özellikle hatırlama edimi çerçevesinde önemli bir konumu bulunmaktadır. Bu konum ise bir kimlik duygusu yaratacak şekilde, “Biz kimiz?” sorusuna cevap verilmesini sağlayan hatırlama figürü niteliğindedir. İfade edilen hatırlama figürleri ile ortak hafıza harekete geçirilir ve topluluk ruhu inşa edilir. “Taha’nın Kitabı”nda sadece “selâm sana” denilerek Peygamberlerin isminin art arda sıralanması, hatırlamayı tetikleyen bir değere sahiptir:

“Selâm sana Zülküfül

Selâm sana Yahya

Selâm sana İsa

Selâm sana İbrahim

Selâm sana Musa

Selâm sana Süleyman

Selâm sana Dâvud

Selâm sana Yuşa

Selâm sana Ahmed

Selâm sana Muhammed

Selâm sana Mustafa

Mustafa selâm sana

Ey seçilmiş seçilmiş

Mustafa selâm sana

Ey öğülmüş öğülmüş

Muhammed selâm sana.” (Karakoç, 2003, s. 350)

Karakoç’un peygamberlerin isimlerini alıntılanan mısralarda art arda sıralaması, estetik bir özellik taşımaz ki zaten onun böyle bir amacı da yoktur. Karakoç, mısra kurma niyetini bile taşımaz ve mısra işçiliğini bir tarafa bırakır. Burada İkinci Yeni’nin şiiri özerk gören tavrından da uzaklaşmıştır. Onun amacı, okurların peygamber isimlerini duymasını ve hatırlamasını sağlayarak onları dinin başat olduğu bir dönemi diriltme konusunda ortak bir tavra yönlendirmektir. Bu ortak ruhla “Alinyazısı Saati”nde dile getirdiği, İstanbul’u yeniden Tanrı şehri yapma arzusu yerine (Karakoç, 2003, s. 663) gelmiş olacaktır.

Dinin temel olduğu kimlik inşa etmede hatırlama figürü kadar önemli olan bir diğer unsur ise hatırlama mekânlarıdır. Karakoç, mistik anlamla yüklü çölle birlikte yine dinî niteliğe sahip yerleri, hatırlama mekânı olarak konumlandırır. Karakoç'un buradaki en temel amacı mekânsal kopuşları ortadan kaldırmaktır (Kanter, 2013, s. 303). "Hızırla Kırk Saat"te, tıpkı peygamber isimlerini sıraladığı gibi, mekân isimlerini sıralar:

"Mursiye'de Tunus'ta Mısır'da
Kudüs'te Mekke'de Konya'da
Malatya'da Şamda'yız." (Karakoç, 2003, s. 235)

Art arda sıralanan şehirler, âdeta bir harita çıkarma işlevine sahiptir, İslam'ın haritasını çıkarmadır bahis konusu olan. Hatırlama figürleri ve mekânlarıyla birlikte geçmiş yeniden üretilir ve biz kimliği oluşturulur. Nitekim şiirin geri kalan kısmında "biz" ifadesinin kendisine yer bulması kimlik oluşturma düşüncesini destekler:

"Ayağına sarmış Muhyiddin'iz
Güneş hep arkada biz öndeyiz
Durmamacasına açılmış bir kabiriz
Surlara işlemiş bir ölüyüz
Duvarlara geçmiş bir diriyiz." (Karakoç, 2003, s. 235)

Buraya kadar ortaya konulmaya çalışıldığı gibi, Karakoç için hatırlama, mitsel bir alternatif dünyaya sığınmanın ötesinde anlama sahiptir. Karakoç, unutturulmaya çalışıldığına inandığı dinî unsurları hatırlayarak ve hatırlatarak bir direniş içine girer ya da girdiğini düşünür. Tanıl Bora, *Türk Sağının Üç Hâli: Milliyetçilik, Muhafazakârlık, İslâmcılık* adlı kitabında, Cumhuriyet Dönemi'nde oluşturulmaya çalışılan Türk millî kimliğinin ötekisinin, dinî dünya görüşüne sahip Osmanlı olduğunu dile getirir (1998, s. 41). Karakoç da öteki olarak artık görmezden gelindiğine inandığı dinî yapının merkezde olduğu bir dünyayı özler. Ancak onun özlemi geri gelmeyecek bir döneme karşı duyulan nostalji değildir. Assmann'ın hatırlamanın direniş olma özelliğini dile getirdiği aşağıdaki bölüm bu anlamda göz önünde bulundurulabilir:

"Bu durumda anlatılar var olanı onaylamazlar, aksine onu sorgular ve değiştirilmesi ve devrilmesi çağrısında bulunurlar. Kendilerini temellendirdikleri geçmiş, geri getirilemez bir kahramanlık dönemi olarak değil, uğruna yaşanacak ve çalışılacak politik ve sosyal ütopya olarak gözüktür." (2001, s. 82)

Karakoç'un şiirinde bu bağlamda hatırlama, unutulmaya ya da unutturmaya karşı bilinçli ve sistemli bir direnişe gönderimde bulunur. Direniş edimi, şair için, bugün olumsuz olarak gördüğü bütün unsurlara karşı olma anlamı taşır. Bir başka ifadeyle Karakoç'un şiiri, maddi olana, dini dışarıda tutmaya karşı bir başkaldırı içerir. Amaç kahramanlık dönemlerinin hatırlanması değildir. "Gül Muştusu" adlı şiirinde "Ha evet Yahya Kemal; Bozgunda bir fetih düşü" (2003, s. 419) diyen Karakoç'un esas eleştirisi Yahya Kemal'in geçmişi kahramanlık dönemi olarak görmesidir. Karakoç içinse geçmiş, "uğruna yaşanacak ve çalışılacak politik ve sosyal bir ütopya olarak gözüktür" (Assmann,

2001, s. 82). Ahmet Oktay'ın ifadesiyle söylersek Karakoç için din yalnızca mistik bir sorun değildir, dünyasal bir sorundur ve İslam devlette tenleşir (1983, s. 223). Yine Ahmet Oktay, Karakoç'un gizlenen bir şair olmadığını söyledikten sonra baskıyı, boyun eğmeyi bir "hayat tarzı" olarak seçen insanla konuşurken bunalımın fecir devletinde çözüleceğini ifade ettiğini vurgular (1983, s. 230). Oktay'ın da vurguladığı gibi boyun eğmemeye çağrı yapar Karakoç şiri ve bu yüzden de hatırlamanın ilk evresi direniş olarak görünür. Şair, yaşanan çağın, kentın, insanların dinden uzaklaşmasının bütün olumsuzluklarına karşı bir direniş amaçlar. Direniş ise bir sonraki aşama olarak dirilişle evrilecektir. Bu noktada "Hızır ile Kırk Saat"te geçen aşığıdaki mısralar hatırlanabilir:

"Evrım günlük sularla
Devrim irinle kanla
Bizse diriliş gözlüyoruz
Bengisu bengisu kayna ve çağla." (Karakoç, 2003, s. 189)

Alıntılanan mısralarda şairin evrim ve devrim arasında koyduğu içeriksel fark dikkat çekicidir. Evrim bir süreci ön görür, gelenek kavramının sürekliliği esas aldığı gibi. Devrim ise köklü ve sert bir değişikliği içerir. Kültürel belleğin "kopuş" sözcüğünü içermesi bu noktada akılda tutulabilir. Karakoç evrimi değil, devrimi esas alır. Bu noktada devrimin ise dirilişle koşutluğu ifade edilmelidir.

Karakoç, hatırlamanın ilk evresinde biz duygusu oluşturma mücadelesi verir, "Biz kimiz?" sorusuna cevap aradıktan ve İslam temelinde bir kimlik inşasında bulunduktan sonra, yaşadığı çağın olumsuzluklarına, hatırlayarak direnir ve "Biz ne yapmalıyız?" sorusuna da dirilişle birlikte cevap verir.

Bu noktada diriliş kavramının iki yönlü bir özellik taşıdığı savlanabilir. Birinci özellik, Karakoç'un doğrudan ifade etmediği, ancak şiirlerinin eşzamanlı okunmasıyla alt metinden çıkan kurtarıcı kavramının içkin olduğu metaforik diriliştir. Karakoç'un şiirlerinde bir kurtarıcı ihtiyacı ve onun gelmesinin istendiği, özleildiği sıklıkla dile getirilir. Şair, şiirlerinde, bir önderin mevcudiyetiyle insanlığın içinde bulunduğu kötü hâlleri aşabileceğini dile getirir. Bu bağlamda şiirlerde, Mecnun, Hızır, Hz. Yahya ve Hz. İsa'nın anıldığı gözlemlenir. Bu konuda ilk olarak Mecnun'a değinilebilir. Karakoç'un "Leylâ ile Mecnun"da Mecnun'a halkın çilesini yükletmesi, kılavuz ve rehber özelliklerini atfetmesi ve onun, toplumu içinde bulunduğu konumdan kurtaracağını belirtmesi, kurtarıcının işlevinin diriliş düşüncesi ile birlikte yorumlanabilmesini sağlar. "Leylâ ile Mecnun"da Karakoç, Mecnun'un barış medeniyeti kurduğundan ve insanlık öğretisi yaydığından şöyle bahseder:

"Bilerek bilmeyerek Mecnun'du
Bu barış uygarlığının mimarı
Bir kez daha
Bir başka biçimde
Bir başka alanda
Tecelli etmişti Tanrı Halifeliği
İnsanda." (2003, s. 583)

“Mecnun meczup meczup dağlarda çölde
Dolaşırken aslanlarla geyiklerle
İnsanlık öğretisini yayıyordu bir yandan.” (2003, s. 584)

Bununla birlikte Karakoç, *Yitik Cennet* adlı kitabında, Hz. İsa ile ilgili olarak, insanın kendini yitirdikten sonra yeniden buluşunun macerasının mesajıdır der (2014, s. 127). Yine aynı kitapta “Mutlak Bildiriyle, dirilmeğe başladığı noktada yeniden gözükecektir. Evet, hayatın gündeğümü ufkunda insan, Peygamberle, yeniden gözükecektir.” (Karakoç, 2014, s. 128) diyerek bir kurtarıcının gerekliliğine atıfta bulunur. Hz. İsa, şiirlerin bütününde toplam kırk bir kez anılır Karakoç tarafından.

Kurtarıcılık misyonunun özellikle belirginlik kazandığı kitaplardan biri “Hızırla Kırk Saat” tir. Karakoç, “Hızırla Kırk Saat” te, tarihi ekşitilen, içecek sudan yoksun edilen, coğrafyasından sökülüp atılan insanlardan bahsettikten sonra (2003, s. 291) “derleniş gününde” konuşan Mehdi’den söz eder:

“Konuşacak Mehdi
Geldi derleniş günü
Derleniş toparlanış vakti
Artık her gün her gece
Bir kadir günü ve gecesi
Kur’an iniyor dağlardan tepelerden.” (2003, s. 293)

Şiirde konu edilen Mehdi, Hızır’ın ete kemiğe kavuşması olarak tasvir edilir (2003, s. 290) ve onun gelmesiyle şairin sıklıkla vurguladığı “saf İslam”, “hakiki İslam”, sosyal hayatta yaşanmaya başlanır. Yine “Hızırla Kırk Saat” te geçen aşağıdaki mısralar da kurtarıcılık misyonu bağlamında önemlidir:

“Bahar yaz güz kış
Ben sen İsa ve Yahya
Bir gülü yetiştirmek için
Yaratılmışız şükür Tanrıya.” (Karakoç, 2003, s. 186)

Şiirde yer alan ben, şair/anlatıcı; sen ise Hızır’a işaret eder. Bununla birlikte Hz. İsa ve Hz. Yahya aracılığıyla da direniş ve diriliş kavramlarına gönderimde bulunulur. Karakoç, *Yitik Cennet* adlı kitabında Yahya peygamberin kılıca karşı sözü; boyun eğdirmeye ve eğmeye karşı başkaldırını imlediğinden söz eder (2014, s. 112). İfade edilen durum, yani boyun eğmeme, daha önce altı çizilen direniş kavramıyla doğrudan ilişkilidir. Bunun yanı sıra Yahya peygamberin tövbe ederek günahlardan arınmayı halka öğretmesi, Karakoç’un puta tapar olarak konumlandığı çağdaki insanlarla ilgili önemli çağrışımlar içerir. Yahya peygamberin özelde Herod’a, genelde ise zulme direnmesiyle birlikte diriliş, Hızır, Hz. İsa ve şairin konumuyla gerçekleşecektir. Benzer şekilde, Karakoç’un şaire kurtarıcı özelliğiyle birlikte kutsiyet atfetmesi, bahsedilen kurtarıcılık misyonuyla bütünleşir. Karakoç, *Edebiyat Yazıları I* adlı kitabında, şairin bir milletin geçmişini değil, geleceğini de yüklediğinden ve bu şekilde gelecek felaketleri sezip halkı uyarmak ve ona

yol göstermek görevinden bahseder (1997, s. 57). Karakoç yine aynı kitapta şairi, Tanrı ile insan arasındaki aracı ya da arabulucu olarak nitelendirir:

“Tanrı’yı bütün insan kardeşleri adına o yüceltecektir. Tanrı’ya, onlar adına, bir sesi o seslendirecektir. Felâket anında, yine insanlar adına sesini o duyuracaktır Tanrı’ya. İnsanlık adına o günah çıkartacak, günahlarımızın itirafını o yapacak, af isteğimizi en canlı ve anlamlı şekilde o çıkaracaktır Tanrı katına. Tanrı, samimiliği ve temiz yürekliliği içinde onu toplumun temsilcisi, sözcüsü kabul edip eşsiz acımasıyla insanları bağışlayabilir.” (1997, s. 56)

Karakoç’un şaire atfettiği, insanlık adına Tanrı’dan af dileme, toplumun sözcüsü olma özelliği, bahsedilen kurtarıcılık misyonuna işaret eder. Hızır, Hz. İsa, Hz. Yahya ve Mecnun’un şiirlerde kurtarıcı olma misyonu da yine şairin kurtarıcılık niteliğiyle koşut ilerler. Bir başka ifadeyle şair, kurtuluşu bekleyen toplum için Tanrı’ya seslenecek, Tanrı ile toplum arasındaki sözcü olacak ve dinî temelde bir devrim gerçekleştirecektir. Kurtarıcılık misyonu ile gönderimde bulunulan anlam da burada görünürlük kazanır. Söz konusu kurtarıcı olma misyonu, metaforik olarak ölü bir toplumu diriltme edimine işaret eder. Karakoç’un bu bağlamda şaire büyük yetkiler ve güçler atfettiği görülmektedir. O, sözün kutsiyetine inanır ve şairi bir kurtarıcı olarak görür. “Leylâ ile Mecnun”da şairlerin dünyayı yeniden kuracağına dair kaleme aldığı mısralar bu aşamada hatırlanabilir:

“Mecnun’a selam Mecnun’a övgü
Mecnun’un öyküsünü bir kez daha başlatan
Yeniden yeni baştan başlatan
Şairleri bir kez daha dünyayı yeniden
Kurmağa
Yeni bir dünya kurmağa çağırın
Çöle övgü çöle selâm.” (2003, s. 565)

Kurtarıcılık misyonu, kültürel belleğe eklemlenen ve onu bütünleyen bir özelliktedir. Bir başka ifadeyle özlenen, hatırlanarak yeniden yaşanmak istenen geçmiş ancak bu şekilde diriltilebilecektir.

Sonuç olarak bu çalışmada, gösterilmeye çalışıldığı gibi, Sezai Karakoç’un geçmişle, geçmiş kültürle ilişkisini gelenek ve metinlerarasılık kavramları yerine kültürel bellek ve işlevsellik kavramlarıyla anlamlandırmak, yorumlamak daha doğru olacaktır. Gelenek kavramı, bir sürekliliği ve devamlılığı esas alırken, kültürel bellek kavramı kültürel bir kopuşu ve kopulan geçmişe hatırlayarak eklemlenmeyi içerir. Nitekim Karakoç, olumsuzladığı bugüne karşı büyük ve güzel geçmişi hatırlar, hatırlayarak bataklık ve kir içinde olduğunu düşündüğü bugüne direnir ve son olarak geçmişi diriltmeye çalışır. Karakoç’un şiirlerinde diriliş kavramının ise çift yönlü bir anlamı olduğu vurgulanmalıdır. Buna göre Hızır, Mecnun, Hz. İsa, Hz. Yahya ve şairle cisimleşen kurtarıcılık misyonuyla geçmiş ve “hakiki İslam” yeniden yaşanabilecektir. Bahsedilen her iki düzlemse yazınsallıkla değil, işlevsellikle ilişkilidir. Karakoç, şiirlerini inşa ederken çoğunlukla yazınsallığı değil, kullandığı unsurların işlevselliğini esas alır. Bu yönüyle Karakoç’un şiirlerini, yazınsallığı esas alan metinlerarasılık yerine işlevselliği esas alan kültürel bellekle ilişkilendirmek daha doğru olacaktır.

KAYNAKÇA

- Assmann, Jan (2001). *Kültürel Bellek: Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*. Çev. Ayşe Tekin. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Beyatlı, Yahya Kemal (2008). *Aziz İstanbul*. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.
- Bora, Tanıl (1998). *Türk Sağının Üç Hâli: Milliyetçilik, Muhafazakârlık, İslâmcılık*. İstanbul: Birikim Yayınları.
- Eliot, T. S. (1983). "Gelenek ve Şair". *Edebiyat Üzerine Düşünceler*. Çev. Sevim Kantarcıoğlu. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 19-29.
- Guénon, René (1977). *Doğu Düşüncesi*. Çev. Fevzi Topaçoğlu. İstanbul: İz Yayınları.
- Kanter, Beyhan (2013). *Şiirsel Kimlikten Mekânsal Sınırlara: İkinci Yeni Şairlerinin Mekân Algısı*. İstanbul: Okur Akademi.
- Karakoç, Sezai (1997). *Edebiyat Yazıları I*. İstanbul: Diriliş Yayınları.
- Karakoç, Sezai (2003). *Gün Doğmadan*. İstanbul: Diriliş Yayınları.
- Karakoç, Sezai (2014). *Yitik Cennet*. İstanbul: Diriliş Yayınları.
- Oktay, Ahmet (1983). *Yazılanla Okunan*. İstanbul: Yazko.
- www.tdk.gov.tr (erişim: 16.01.2020)